

erica

DHR. LIBOT RIK

STATIONSTRAAT 36
3600 GENK

DRIEMAANDELIJKE UITGAVE VAN DE WERKGROEP LIMBURGSE NATUURGIDSEN december 1988

Verantwoordelijke uitgever: T. Dreesen Neeroeterenstraat 53 3671 Opoeteren
Afgifte: Postkantoor 3690 Bree

16 de jaargang nr 4
van de werkgroep
Limburgse Natuurgidsen

Lid van
Natuurbeschermingsactie
Limburg (NAL)

Nationaal verbond
van Natuurbescherming

Redactie:

Cecile Ulenaers

Steenweg op Linde 66
3570 Linde Peer
Tel 011-735279

Annemie Verheyden

Naamse Steenweg 245
3800 St. Truiden
tel 011-684060

Mimi Mondelaers

Leeuwerikstraat 3
3690 Bree
Tel 011-462575

Theo Dreesen

Neeroeterenstraat 53
3671 Opoeteren
Tel 011-864354

Abonnementen:

150 fr te storten op
235-0010248-75
v/d Limburgse Natuurgidsen

Aan dit nummer werkte mee:

Annemie Verheyden, Mimi
Mondelaers, Edgard Stevens,
Roger Schoebben, Armand
Celen, Theo Dreesen

Ieder auteur is verant-
woordelijk voor zijn
artikel.

Verantwoordelijke uitgever:

Theo Dreesen
Neeroeterenstraat 53
3671 Opoeteren

Vooraf	3
Dag, lieve mensen	3
Re(d)actie	4
Jaarvergadering	5
Achtergrondinformatie	6
Vormingsactiviteiten	8
Achteraf bekeken	9
Korte berichten	11
Jeugdbladzijde(n)	12
Vormingsactiviteiten 89	14
Eigen uitgaven	15
Kruisende woorden	15

park

het park is een omkaderd schilderij
met vlinders en vogels als modellen
de kleur van vreemde en vertrouwde bomen
en gebaande paden langs het glanzend groen

het park is soms even stilstaan bij
je spiegelbeeld bereden door libellen
en in zalig-zoete uren weg te dromen
met de wind strekend als een zomerzoen

Gustaaf Van Damme

*Gustaaf is nieuwe natuurgids, en schreef
bovenstaand gedicht voor zijn kollega -
natuurgids, die een wandelgids maakte
voor het kasteelpark van Kortenbos.*

Vooraf Dit ...

Beste Vrienden,

De bomen hebben hun zomergewaad nog niet volledig afgelegd en met heftigheid kondigt zich reeds de winter aan. En dat reeds op 20 november ! Terwijl de natuur zich langzaam in een volkomen rust dompelt, vragen wij bij het jaareinde jullie aandacht voor enkele belangrijke punten.

Reeds sinds jaren werken wij binnen onze bestuursgroep, voor de ene in meerdere, voor de andere in mindere mate, aan allerhande initiatieven. Wij denken hierbij aan ons tijdschrift Erica, onze jaarlijkse gidsencursus, de distriktenwerking, de vormingsactiviteiten, de jaarvergadering, ons natuurwinkeltje, de afvaardiging in andere verenigingen en organisaties, enz., te veel om allemaal op te noemen.

Niettegenstaande wij de laatste jaren binnen onze bestuursgroep op enkele nieuwe natuurgidsen konden rekenen, hebben wij voor een goede doorstroming dringend behoefte aan nieuw bloed. Daarom deze dringende oproep: natuurgidsen die er iets voor voelen om samen met ons verder onze gidsenwerking uit te bouwen zijn van harte welkom. Informeer eens bij een van onze bestuursleden. Of meld je gewoon op de jaarvergadering en wij zorgen dan wel voor de rest. Wij hebben jullie echt nodig en we rekenen er op onze groep met enkele nieuwe en vooral jongere elementen aan te vullen.

Verder vragen wij jullie speciale aandacht voor onze **jaarvergadering** te Hoepertingen. Alle informatie hierover vind je op de volgende bladzijden.

Tot slot wensen wij jullie, en aan al diegenen die jullie lief zijn, een stralend '89 !

Roger

Dag, Lieve Mensen

Er kwamen de voorbije maanden weer een aantal uitnodigingen binnen op ons sekretariaat. Steeds is er wel een Limburgse vereniging die 10 jaar Wateringen, de opening van een containerpark in de gemeente of de inhuldiging van een reservaat te vieren heeft ! Ook natuurweekends, -beurzen en -dagen blijven aan de natuurliefhebbers de kans geven om van de laatste nieuwtjes op de hoogte te blijven en elkaar in ongedwongen sfeer iets te vertellen of een luisterbereid oor te bieden.

Eentje in die reeks van ontmoetingsdagen, waar ik het genoeg had op aanwezig te kunnen zijn, was de "gezellige muzikale ontmoetingsavond en praatcafé" van de **3de Diestse Natuurdagen**. Op deze ene avond waren nog steeds de doorlopende tentoonstellingen te bezichtigen, terwijl de bar - daar in het Peter Dorlandcentrum - de kelen gesmeerd hield met lekkere bieren en gezonde kruidenaftreksels.

Met de sfeerscheppende en zeer bijzondere begeleiding van een muziekkunstenaar (viool, orgel en synthesizer) konden alle aanwezigen genieten van de diareeks "Vier seizoenen". Voorzitter Rik Schuyten had voor de organisatie van deze dagen het applaus méér dan verdiend. Hij kan er ongetwijfeld ook rekenen op toegewijde medewerkers, maar ik vermoed dat het vooral zijn stuwende kracht is die de vereniging blijft inspireren !

En dat ook de jeugd een vast element vormt in de vereniging, mochten de aanwezigen ondervinden tijdens de pauze die de zanggroep Cuchulain tijdens zijn Ierse folkssongs inlastte ! De groep zelf vergastte iedereen trouwens met een zeer goede performance !

Zo verder doen, Natuur en Landschap, Diest zal er beter van worden !

Wat verder van huis en deze keer onder de wisselvallige hemel van september ging de 35ste Nationale Natuurbeschermingsdag door, te Oudergem, Brussel. Onze aankomst was wel tijdig, maar op de verkeerde plaats, zodat we de begeleide wandeling misliepen, zodat we het vroege geharrewar op de centrale weide wél konden observeren en zodat we er vlakbij dan maar een pracht van gemengd bos inliepen en met André als gids reeds menige zwam be-oogden !

Al met al een rustig en aangenaam begin van deze zondag. Even na de middag bereikte de drukte rond de stalletjes stilaan zijn piek, dan onverbiddelijk onderbroken door een Doornroosjesachtige toestand vanwege de toespraken.

De vier sprekers -ons aller Guido Van Steenberghe, Charles Verstraeten (vz. Nationaal Verbond Natuurbescherming), dhr Harry Mardulyn (vz. Commissie leefmilieu Brussel-Oost) en Jef Valckeniers (staatssekretaris Brussels Gewest)-betoogden allen : de laatste half-natuurlijke biotopen in het Brusselse worden bedreigd met verdwijnen of degradatie. Zo stond het trouwens uitgebreid en duidelijk in het "Manifest" !

De degradatie mochten we ook ondervinden op de namiddagwandeling die onder een kanjer van een autowegbrug doorliep. Allesbehalve gezellig !

De bedreigde zones spelen natuurlijk zowel didactisch als educatief een grote rol in deze erg verstedelijkte agglomeratie. Op een gratis verspreide, prachtig uitgewerkte kaart van Brussel kregen we trouwens een duidelijk overzicht van wat er nog is, en wat daar allemaal van bedreigd wordt !

Het was weer de moeite waard om door onze aanwezigheid, via de media, aan België te tonen dat deze restanten groen onze steun verdienen.

Ga er eens wandelen, in Oudergem aan het Rode Klooster, in Woluwe, op het plateau van Kauwberg, in de moerassen van Jette-Ganshoren of in de vallei van de Drie Bronnen... Dan laat deze mooie streek ook jou niet meer los.

Annemie

(N.V.D.R. Daar de officiële aankondiger in Oudergem eentalig Frans was, heeft onze bloedeigen Annemie de Nederlandse aankondigingen vrouwhaftig voor haar rekening genomen ! Onze Annemie, op het podium, in Brussel, in 't Nederlands, naast een staatssekretaris ! Als dat niet de moeite is !!!)

Van de Redactie....

Ja helaas, ook wij ontsnappen er niet aan, koken kost geld. Dus vind je in deze Erica weer het vertrouwde stortingsformulier. Maar wij zijn bescheiden: voor 150 frank ben je er bij, tenminste voor de abonnées. Natuurgidsen laten we vrij in hun bijdrage om de band met hun kollega's in stand te houden. Als we teveel duiten moesten binnenkrijgen, krijgt dat wel een groene bestemming. Dank in ieder geval, wij doen ons best !

Wandelkalender: om de kalender in de NAL-krant op peil te houden worden uw geplande publieke wandelingen dringend op het sekretariaat bij Annemie verwacht, desnoods via een telefoontje. We hebben dit zeer vroeg nodig om de nodige informatie aan de media te kunnen bezorgen, maar ook voor ons jaarverslag, waaraan de omvang van de subsidies wordt gekoppeld. Vriendelijk bedankt alvast !

Vanwege de redactie willen we ook een welgemeende proficiat wensen aan de 50 geslaagden van onze cursus natuurgids. Na een jaar lang volgehouden inzet kregen ze op 3 december hun diploma natuurgids uitgereikt. Ook een gemeend dankjewel aan de mensen die zich even lang met de begeleiding bezig hielden: Armand, Hugo, Liliane, André en wie vergeet ik nog allemaal. Het zeer hoge procent volhouders (50 op 68 beginners = 73 %) is natuurlijk voor een groot deel aan hun inzet te danken. Verschrikkelijk bedankt allemaal. In het volgende nummer publiceren we de volledige lijst van de nieuwe natuurgidsen, mét hun respectievelijke eindwerken.

Jaarvergadering 1989

Begin januari, hartje winter. Het is een traditie geworden sinds vele jaren. Precies op deze donkere korte dagen halen we de natuurgidsen uit hun winterslaap om eens op het voorbijge jaar terug te kijken, om zich eens te bezinnen over enkele aspecten van het natuurgids-zijn, om even een planning op te maken voor, of een-blik-vooruit te werpen op dat nog ongerepte jaar dat voor hen ligt, en om, niet te missen natuurlijk, bij een natje en een droogje eens lekker door te drammen met oude, of nieuwe, vrienden.

Het is ook een traditie om deze jaarvergadering te plannen op een plaats die ergens in de buurt ligt van de laatste gidsencursus, teneinde de drempelvrees, zo er die mocht bestaan, bij de nieuwelingen zo laag mogelijk te houden. Anciens onder de natuurgidsen schrik je natuurlijk nergens meer mee af.

Daarom werd dit jaar voor Hoepertingen geopteerd, in het land-van-melk-en-honig Haspengouw. Kasteel Mariagaarde, die een jaar lang de basis was voor onze cursus, is nu ook ons gastvrij toevluchtsoord.

Het programma van de dag, je vindt het hierna in detail, is bijna even traditioneel: een wandeling in de voormiddag, de vergadering in de namiddag waarin enkele specifieke domeinen voor milieubeleving worden uitgespit, en om te eindigen schuiven we aan aan een Haspengouwse koffie- (of thee-)tafel.

Iedereen die zich de voorbijge 20 jaren natuurgids mocht noemen is van harte welkom op deze dag. Het kost niks en we doen ons best om het er zo aangenaam mogelijk te maken. Dus waarom eigenlijk niet ...

Programma

- 10 uur Wandeling rond het Kasteel van Rullingen
Haspengouw leren kennen vertrekkende vanuit een van zijn pareltjes: het Provinciaal domein gevestigd in het kasteel van Rullingen. We komen samen op de parking voor het kasteel. De wandeling biedt ons twee kastelen met park, boomgaarden en het wijde Haspengouwse land op de rand van de vallei van de Herk.
- 12.30 u Lunch in Kasteel Mariagaarde te Hoepertingen
Voor soep wordt gezorgd !
- 14.00 u Jaarvergadering op dezelfde plaats:
- welkom door de voorzitter
- activiteiten- en kasverslag
- vormingsactiviteiten 1989
- SPIEGHEL NATURIAEL III
Drie mensen komen in 't kort een specifiek aspect van natuurwerking uiteenzetten:
- gemeentelijke advies- of milieuraad
- natuureducatie in het basisonderwijs
- boomgaarden, bomen en alles wat daar mee samenhangt.
- 16 uur Gezellig samenzijn bij Haspengouwse koffietafel.
Zelfs aan vegetariërs werd er gedacht.

HOE KOM JE ER ?

Het kasteel van Rullingen ligt nabij Kuttehoven. Dit dorp vind je onmiddellijk als je van Borgloon naar St. Truiden rijdt. In het dorp vind je de wegaanduiding naar het kasteel. Kasteel Mariagaarde ligt tegenover de kerk van Hoepertingen. Dit vind je dan weer enkele km verder ook aan de rechter kant als je van Borgloon richting St. Truiden rijdt.

Randinformatie Jaarvergadering

De Voormiddagwandeling

De streek van Borgloon heeft niet alleen een rijk historisch verleden, (behoorden wij allen ooit niet tot 'Het land ven Loon' ?) maar ze kan bovendien gerekend worden tot de landschappelijk mooiere streken van ons land. Het golvende landschap van vochtig Haspengouw met zijn actieve rivieren, weilanden en verspreid liggende dorpjes is ook het centrum van de fruitteelt in Limburg. Op deze voormiddagwandeling zullen we kennismaken met alle ingrediënten van vochtig Haspengouw: het plateau van Kuttekoven (109 meter) dat de omgeving beheerst, de kastelen, de kwadraathoeven, de kleine dorpskernen en het wijde landschap. Armand Celen en Edgard Vanheusden zijn onze gidsen.

Het Kasteel van Rullingen

De vruchtbare Haspengouwse bodem bracht van oudsher rijkdom en welvaart in deze streek. Getuige hiervan zijn de vele kastelen en hun parken. Een van deze is het kasteel van Rullingen, zeker niet het grootste of meest historische, maar landschappelijk is het geheel van kasteel met het omringende domein een parel op de rand van de Herkvallei.

Het kasteel van Rullingen in Kuttekoven nadert men langs een prachtige dreef van statige eiken en rode beuken. Het huidige gebouw dateert uit 1640 en is opgetrokken in de 'Maaslandse Renaissance' stijl. Nochtans zijn de gewelfde kelders en de massieve onderbouw van veel vroegere datum.

De ornamentiek van de voorgevel verradert Brabantse invloed, wat wel merkwaardig is hier in het hart van het Graafschap Loon, temeer daar de toren aan de westervleugel veel zuiverder Maaslands is. Ook te vermelden valt de zonnewijzer onder de kroonlijst van de toren. Hier kan men ook vaststellen dat in de Maaslandse Renaissance, de witte speklagen in mergel in de muur mooi doorlopen in de horizontale kruisbalken van de vensters, gemaakt uit Naamse steen.

Ten noorden van het kasteel, naar de Herk toe, lag de kasteelhoeve. Het was een U-vormig gebouw met de opening naar het kasteel gericht. Door nalatigheid van een koetsier brandde ze in december 1920 volledig af. Ze werd met de grond gelijk gemaakt en op deze plaats werd een zogenaamde Franse geometrische tuin aangelegd.

De oudste heren van 'Rulinghen' waren trouwe bondgenoten van hun leenheren, de graven van Loon. In 1135 wordt de eerste van hen vermeld, nl. Egbert, die getuige was bij de stichting van de abdij van Averbode. Vermoedelijk was alles begonnen als een versterkt laathof, als een mote, of mottoren, aangelegd. Waarschijnlijk werd deze oude herenhoeve afgebroken bij de bouw van het Maaslands waterkasteel kort na 1618, op initiatief van de toenmalige bezitters, de familie van Voort. Verbouwingen waren er nog in de 18de en 19de eeuw door de familie de Zeegraedt. Door huwelijken wisselden de eigenaars van Rullingen nogal eens. De laatste eigenares, barones du Roy de Blicquy, weduwe van ridder Pangaert d'Opdorp verkoopt het domein aan de Provincie Limburg. De bedoeling is om er een fruktuarium, een soort fruitmuseum dus, en een centrum voor streekgebonden toerisme op te richten.

Het kasteel en zijn omgeving zijn sinds 1978 wettelijk beschermd, het gebouw als monument en het landschappelijk domein als dorpsgezicht. De oude slotgrachten staan nu bekend als paarplaats voor amfibieën in het voorjaar. Natuurgidsen uit de streek hebben er hun handen aan vol in de trektijd bij diverse overzetakties.

Kasteel de Klee met Kwadraathoeve

Een ander monumentaal gebouw waar we op deze ochtendwandeling langs komen is het veel jongere kasteel de Klee. Oorspronkelijk, in de 17de eeuw, was er alleen de ernaast liggende kwadraathoeve, eigendom van de abdij van Herckenrode. Ze werd ondermeer uitgebaut door de vermaarde familie Pauli van Loon. Uit de beginperiode stammen de 3 wapenschilden op de voorgevel, afkomstig uit de abdij van Herckenrode. Op deze wapenschilden vindt men de spreuken: "Virtus coronat opus" (de deugd kroont het werk) met het jaartal 1734 en op een andere "Res Deo" (voortrekker Gods) met het jaartal 1682.

In 1907 liet Baron de Marck - De Thiere - Sneyders d'Attenhoven, de toenmalige bewoner van de boerderij, het kasteel bouwen en noemde het kasteel de Klee. Het brandde af in 1932 maar werd weer gerestaureerd. Huidige eigenares en bewoonster is de barones, de dochter van de bouwer. Het kasteel is een groot bakstenen woonhuis, met een rechter hoektoren met spits. Het is omgeven door een groot park met monumentale bomen.

De o.l.v. Kapel van Kuttekoven

Deze kapel is het 3de merkwaardige gebouw dat we op onze wandeling passeren. Het heeft namelijk geen haar gescheeld of Kuttekoven was een pelgrimsoord. Het verhaal is wel de moeite van vertellen waard.

De kapel werd in 1907 gebouwd ter ere van O.L.V. van Lourdes en bevat dan ook een beeld van O.L.Vrouw en van Bernadette. In het begin van de jaren 20, op een zonnige julidag, kenden twee oude wijfken uit Borgloon, Trees en Beth, de sensatie van hun leven in de kapel van Kuttekoven. Ze zagen plots dat O.L. Vrouw met haar ogen knipperde en hun toelachte. Op een twee drie stonden alle inwoners van Kuttekoven, de pastoor en de burgemeester op kop, bij de kapel. Sommigen zagen het merkwaardig verschijnsel ook, anderen weer niet. 'Deze waren niet waardig genoeg' vond Treesje.

De volksdevotie kon starten. Kuttekoven werd Lourdes in 't klein. Er kwamen mensen van heinde en ver, zelfs uit Nederland.... Onmiddellijk reeds was er een gewiekste kerel, genaamd Vinck alias 'de vink' die bij het kapelletje een winkeltje optimmerde waar men drank kon kopen. Alhoewel Vinck tot dan niet geloofde, zag hij het mirakel ook! Meerdere winkeltjes werden opgetrokken en er werd veel geld geofferd.

Maar de hoogconjunctuur bleek van korte duur: de meeste bedevaarders zagen "het" niet en het aantal bezoekers verminderde, en evenredig ermee het aantal winkeltjes. In 1926 betekende de kerkelijke overheid het gebeuren als een para-verschijnsel en de kapel was niet langer een bedevaartsoord. Als laatste verdween ook Vinck met zijn bier en 'verkoelden limonade van de Pliniusbron'.

Het Kasteel van Hoepertingen

Trefput van onze jaarvergadering in de namiddag is het kasteel van Hoepertingen. Hoepertingen is sinds 1977 een deelgemeente van Borgloon. Het dorp, ca 850 ha groot, ligt op de grens van vochtig en droog Haspengouw. Het is een landbouwgemeente: 40 % van de landbouwoppervlakte wordt door fruitplantages ingenomen. Het is een typisch kasteeldorp, kenmerkend voor Zuid-Limburg: centraal liggen het kasteel, de kerk en de pastorie. Rond deze kern groeide het dorp. De naam 'Hoepertingen' werd reeds in 1139 vermeld en betekent 'bij de hoeve van Huguberth'.

Het huidig kasteel draagt nog zichtbare sporen van het 17de eeuwse waterslot, o.a. de hoektoren, de trapgevels en de hoofd vleugel, de

gerestaureerde duiventil en de gedeeltelijk gedempte watergracht. Ook het poortgebouw werd ca 1700 in dezelfde Maaslandse renaissancestijl als het toenmalige waterslot gebouwd.

In 1763 werd het kasteel grondig verbouwd naar de toen populaire Franse classicistische mode. Eind vorige eeuw werd een Engels park aangelegd. Hierin staan nog steeds een tiental exotische en historische bomen.

In 1929 werd het kasteel door de laatste adellijke eigenaar verkocht aan de zusters Annuntiaten van Heverlee, die er een middelbare school in oprichtten. Het groeiend leerlingenaantal maakte verbouwingen en uitbreidingen noodzakelijk. Maar in 1985, door rationalisering in het onderwijs, kwam de school leeg te staan. Het voormalig internaat is door de zusters nu ingericht als verblijfscentrum, met mogelijkheden voor bezinning, vorming en culturele vakanties.

In het poortgebouw en in de nieuwe schoolvleugel heeft het Provinciebestuur de Projecten voor Streekverkenning ondergebracht. Dit initiatief is gegroeid uit de Fietswerkplaats Zuid-Limburg. De bedoeling is het Haspengouwse landschap meer toegankelijk te maken voor bezoekers.

T.D.

Bronnen: Eindwerk A. Celen: Kasteel Rullingen
Kasteel Rullingen, uitgave NRC Rekem

Vormingsactiviteiten

NATUURHULPCENTRUM OGPLABBEEK

Het revalidatiecentrum voor dieren te Opglabbeek is bekend tot ver buiten de provinciegrenzen. Wat deze groep mensen daar presteert voor gekwetste en bedreigde dieren mag wel eens in het zonnetje gezet worden. Voor de natuurgidsen wil Sil graag een avond vrijmaken om er aan hand van dia's over 'zijn' asiel te praten.

Dit gaat door op vrijdag 17 februari 1989 in het asielcafé. Het vogelasiel vind je langs de weg Opglabbeek - Zwartberg, net naast Velda inrijden. Het begint om 8 uur en na afloop wordt er voor een democratisch prijsje boekweitkoek gebakken. Om niet te missen!

Opglabbeek
Natuurhulpcentrum
vrijdag 17 februari
20 uur

BOMEN EN STRUIKEN IN DE WINTER

De meeste loofbomen staan voor ongeveer de helft van het jaar kaal en voor sommige soorten duurt dit nog aanmerkelijk langer. Ten onrechte wordt er aan een kale boom minder aandacht besteed dan aan een die dik onder de bladeren zit.

Nochtans is een winterboom verre van dood en lijken ze beslist niet allemaal op elkaar, zoals vaak beweerd wordt. Door de nu duidelijke takstructuur wordt een wezenlijk element van de boom mooi zichtbaar. Ook het silhouet komt nu beter tot zijn recht en geeft de boom ook in de winter allure.

Omdat er weinig literatuur over bomen in winterkleed bestaat, wil René Martens ons trachten wegwijzen in het winterse bos. Om een boom in deze periode te herkennen wordt er uit gegaan van de aanwezige details: knoppen, schors, silhouet, bladlidteken, merg, restanten van bladeren en vruchten, enz. Het zal blijken dat ook in de winter de natuur voldoende te bieden heeft voor de aandachtige waarnemer.

Plaats en tijdstip van de wandeling is het kasteelpark van Bokrijk op zondag

Kasteel Bokrijk
Bomen in de winter
zondag 12 maart
9 uur

12 maart. We komen samen op de parking van het kasteel om 9 uur. Einde is voorzien om 12 uur. Een bruikbare gids voor zulke wandeling is 'Bomen in de winter' van Wouter de Herder en C. van Veen, uitgegeven bij Zomer & Keuning.

Achteraf Bekeken

FRUITBOMEN 22 MEI 1988

Het was eigenlijk een beetje laat om nog veel bloeiende bomen te zien, maar Edgard Vanheusden wist er toch een boeiende wandeling van te maken.

We leerden hoe een boomgaard moet aangepolant worden, wat een goede onderstam is, wat een tussenstam is en waarom er aan sommige takken gewichten waren gehangen. Hij toonde ons de verschillende variëteiten fruit, die hij herkende zonder de vrucht te zien. Geweldig is dat! We kwamen langs een oude spoorwegbedding, waar de mensen van Borgloon beheerswerken hadden gedaan, maar eigenlijk bevonden we ons altijd tussen plantages vol lange rijen peren-, appels, krieken- en pruimebomen, en kruis- en aalbesstruiken. Edgard wist elke aanplanting op zijn meer of mindere waarde te schatten.

Tenslotte, hij kan het niet laten, demonstreerde hij de edele kunst van oculeren, enten, omenten, marcoteren en snoeien. We hebben natuurlijk niet op de resultaten hiervan gewacht, maar trokken moe maar voldaan, zoals dat heet, naar huis. Bedankt Edgard!

E.S.

GRASSEN 12 JUNI 1988

Hugo probeerde voor de zoveelste keer in het Schulens broek de ongelovigen wat grassenwijsheid bij te brengen.

Vooreerst leerde hij ons het verschil tussen de grassen en andere 'grasachtigen' zoals russen en zeggen: grassen hebben steeds één of meer knopen op de stengel. Ook toonde hij de drie bloeiwijzen van gras: aar, aarpluim en pluim. De erbij gesleepte grassen werden nauwkeurig onderzocht: kelkafjes, kroonkafjes, al dan niet genaald, bloempjes, tongetje, bladschede, beharing, enz. Zo werden er een 20 soorten gevonden, waaronder rietgras, Frans en Engels raaigras, witbol, het zeldzaam wordende kamgras, liesgras, de zeer zeldzame veldgerst, de geknikte vossesstaart, enz. Andere opmerkelijke planten werden ook niet vergeten: voszegge, moeraszegge, zompvergeet-mij-nietje, zeegroene muur en het zeldzame oeverkruid.

Na een bezoek aan het Schulens meer zelf, achtten we onze kennis voldoende en gingen we maar op de noen af.

E.S.

FIETSTOCHT 3 JULI 1988

Toen de gids bij de start in Kleine Spouwen de specialisten Leo en Cécile zag, wist hij dat het hoofdzakelijk een plantenexcursie zou worden. Dat werd het dan ook.

In wat voor de leek een eentonig maïsveld is, vonden ze: inkarnaatklaver, witte krodde, gevlekte scheerling, hoenderbeet en knopige duizendknoop. In Valmeer ontdekten ze: wilde wingerd, stippelganzevoet en rammenasradijs. Een mesthoop onder een kraakwilg te Wonck was goed voor bergbasterdwederik, marjolein, stinkende ballote, boskortsteel en rode ganzevoet.

Opkruipende tegen de St. Pietersberg werden in de gauwte een 200-tal soorten gedetermineerd. Als voornaamste zijn te vermelden: zonneroosje, duifkruid, driedistel, bruinrode wespenorchis (honderden!), gevinde kortsteel, bergdravik, ruige leeuwetand, aardaker, goudhaver, aarddistel, enz. Ook vond men hier een wegvluchtende gladde slang.

De namiddagrit voerde ons (langs glanzende ereprijs en boslathyrus) naar de

reservaten 'Heyoul' en 'Thier de tombe'. Hier noteerden we: hommelorthis, breedbladige orchis, poppenorchis, grote muggenorchis, madelieffijnstraal, smalbladig kruiskruid, hondstong en parnassia.

Op de terugweg werd nog de grote centaurie opgetekend. Koffie en vlaai op het Boelhof waren een waardig slot aan deze dag. Bedankt Cécile en Leo !

E.S.

VLINDERWANDELING 10 JULI 1988

Ditmaal troffen we een prachtige dag om vlinders te zoeken. Misschien was er net iets te veel wind, maar de zon was overtuigend van de partij. In de voormiddag werd de steengroeve bij Aywaille bezocht, prachtig gelegen tegen een zuidhelling en waar de zon ons stoorde. 's Namiddags werden 'Les Roches noires' bezocht hoog boven Comblain au Pont. Een prachtige dag was het alleszins waarbij Jo voor ons een twintigtal vlindersoorten liet aanrukken. Als voornaamste tracht ik te onthouden: St. Jans- en St. Jacobsvlinder, kleine ijsvogelvlinder, gehakelde aurelia, bont zandogje, dambordje, geaderd witje en als bekroning de keizersmantel, die Jo ondanks alle goede raadgevingen niet in het netje kreeg.

Bloemen waren er natuurlijk overvloedig: zonneroosjes, hommelorthis, driedistel, ruige anjer, vogelnestje, krijtgentiaan en kalkaster, om de voornaamste op te noemen die ik me direct herinner.

Het was een heerlijke dag die met een krachtige pint besloten werd op een terrasje. Eentje drinken deden ze allemaal, zelfs meerdere, maar toen er moest betaald worden, waren er plots veel minder kandidaten. Nu ja, ...

T.D.

PADDESTOELENWANDELING OP 9 OKTOBER

Verkiezingskoorts, beukende wind en striemende regen konden een 20-tal dapperen niet tegen houden om onder André's hoede naar paddestoelen te gaan zoeken.

Met bekwame spoed werd het bos op de noordelijke valleiwand van de Bosbeek te Opoetern opgezocht en na enig gewurm met laarzen en regenkleding doken we de beschutting van het bos in. Was het toeval, of had André dat zo geregeld, maar plotsklaps stonden we zomaar tussen tientallen paddestoelen, die bovendien geen enkel geheim bleken te hebben voor onze gids: roestvlekkenzwam, botercollybia, rode koolzwam, enkel soorten russula's, kopergroenzwam en rossige melkzwam stonden daar in grote getale zodat elke leergierige aan het andere einde van het bos toch wel deze soorten kende.

Een weg tussen opgeschoten haagkanten bracht ons langs een verlaten boomgaard. (Verlaten door de vroegere bewoners, maar niet door het fruit, zodat er stevig toegetast werd in het rijke aanbod van ongespoten appels, menu dat even later aangevuld werd door knisperige kastanjes.) Maar er waren daar ook paddestoelen: Heksen-, koeie- en kastanjeboleet, eekhoornstjesbrood, helmmycena, gele knolamaniet, zwavelkoppen in diverse kleuren en als speciale gast de koningsmantel, of de purpergele ridderzwam.

Via een brede dreef met met grote beuken, kastanjes en eiken, maar ook met vliegenschwam, parelamaniet en enkele krulzomen, maakten we rechtsomkeer. We vonden nog bruine bekerzwammen en bogen ons over de frele paardehaar taailing. Maar de klap op de vuurpijl kwam nog: Luc (wie anders) kwam met het neusje van de zalm aandragen: een narcisamaniet, tot nu toe slechts éénmaal in Limburg gevonden. Het kostbaar kleinood werd zorgzaam in een trommel opgeborgen voor verdere determinatie.

Mooi was dat weer. Paddestoelen zoeken is en blijft een boeiende bezigheid, zelfs ellendig weer kon de pret niet bederven. Bedankt André, en tot volgend jaar dan maar weer.

T.D.

In 't Kort

*** CURSUS NATUURINZICHT

In Zonhoven in het C.C. Termolen wordt een cursus natuurinzicht georganiseerd voor belangstellenden vanaf 17 jaar. Initiatiefnemers zijn: Wielewaal Midden Limburg, de Limburgse Natuurgidsen, De B.N.V.R., de stichting Limburgs Landschap, alles in samenwerking met de gemeentelijke culturele centra van Zonhoven. Het begint allemaal op donderdag 16 maart met een info-avond. Er zijn 12 lessen of excursies gepland, hetzij op donderdagavond van 19-21.30 uur, hetzij op zaterdagmorgen. Het einde is voorzien op 3 juni met de uitreiking van de getuigschriften.

De kosten bedragen 1000 frank, lespakket inbegrepen. Alle informatie kan men verkrijgen bij Florent Van Brabant, tel 011/381624, of bij Maurice Schepers, tel 011/814689.

*** LESSENREEKS VAN DE NATIONALE BOOMGAARDEN STICHTING

Ook in 1989 richt de NBS een lessenreeks in. Onderwerp deze keer is: "Half- en hoogstamfruitbomen, vorming en verzorging". In aansluiting op een theoretische studiedag, die als basis dient voor de latere praktijklessen, volgen nog 6 praktische lessen. Het gaat ook deze keer ook over vorm- en onderhoudssnoei, sleunen, enten, oculeren en vruchthoutsnoei. Nieuw in het huidige programma zijn de Oeschbergsnoei en Chipbudding, beide nieuwe veredelingsmethodes.

De studiedag heeft plaats op 25 februari, de eerste snoeiles op 18 maart en de laatste op 16 juli. Inschrijven kan op de NSB t.a.v. E. Eersels, Postbus 49 te 3500 Hasselt, liefst vóór 20 februari.

*** KOGELREGEN - LOODREGEN

Van onze Nederlandse zustervereniging IVN kregen we kopie van een brief die zij stuurden aan de Limburgse Schuttersfederatie, die de beide Limburgen overkoepelt. Zij spreken hun bezorgdheid uit over de enorme hoeveelheden lood die bij schietwedstrijden in de natuur gedropt worden. Deze kogelregen is niet alleen gevaarlijk omdat het alsmaar moeilijker wordt een open ruimte te vinden waar de kogels kunnen vallen, maar ook omwille van de hoge concentratie van lood die deze honderden, (duizenden ?) kg lood in de grond kunnen veroorzaken. Zij vragen de federatie om het gebruik van kogelvangers te onderzoeken, onder andere ook om het metaal te kunnen hergebruiken.

We sluiten ons hier graag bij aan, als wij bedenken wat een kolossale massa lood op één dag, bij het OLS (Oud Limburgs Schuttersfeest) de lucht wordt in gejaagd. Brr...

*** WET TESSENDERLO

Op 18 november vierde de Werkgroep Ekologie Tessenderlo hun 20-jarig bestaan. Dit moet zowat de eerste lokale milieuvereniging van Limburg zijn geweest. Vanwege de werkgroep van de Limburgse natuurgidsen willen we hun van harte gelukwensen voor het gepresteerde gedurende de voorbije 20 jaren. Vooral het door hen opgerichte (en nu vernieuwde) bosmuseum is een voorbeeld hoe het moet met onze educatieve opdracht. Voort doen mensen !

Aandacht ! Aandacht ! Na het gezellig samenzijn na de diplomering van de nieuwe gidsen heeft iemand per abuis de jas van Frits Vandersteen meegenomen. Wat er wel achterbleef was een groen jasje zonder eigenaar. Wil ieder die daar geweest is zijn garderobe eens nazien. Graag contact nemen met Hugo Vanderlinden 013/551454, die wil Frits zo snel mogelijk uit de kou helpen.

VOLGENDE CURSUS NATUURGIDS

Op 4 februari 1989 te 9 uur start in Kattevenia te Genk de nieuwe cursus voor natuurgids met een initiatiewandeling. Hiervoor zijn laarzen gewenst. Kosten voor de hele cursus: 3000 fr, ter plaatse bij de inschrijving te betalen.

De cursus natuurgids is bedoeld voor mensen vanaf 16 jaar en richt zich tot ieder die zich tot de natuur aangetrokken voelt en iets meer van de samenhang tussen plant, dier en mens wil weten.

Alle inlichtingen: Tel 011/353911, vragen naar Diana Roncada Heempark Genk.

Vormingsactiviteiten 1989

Door ons vlijtig duo Edgard en Hugo werd voor 1989 reeds een volledig jaarprogramma in elkaar geknutseld. We geven de data, nu reeds met rood aan te kruisen in je nieuwe agenda. In de volgende Erica's komen we telkens uitgebreid terug op de eerstvolgende activiteiten.

17 feb	Vogelasiel Opglabbeek
12 maa	Bomen en struiken in de winter
23 apr	Voorjaarsbloeiers in Elsloo
30 apr	Geologie
28 mei	Ontdek het mergelland
4 jun	Geuldal en orchideeën
18 jun	Verdwijngaten (chantoirs)
2 jul	Bloemen en insekten
30 jul	Vallei Lienne
13 aug	Fietstocht
27 aug	Limburgse natuurdag
17 sep	Nationale Natuurbeschermingsdag
8 okt	Paddestoelen
26 nov	Zeeland

(vervolg van blz.14)

vinden, is het **ELFENBANKJE**. Deze zwam met een platte halfronde hoed, vertoont veel gelijkenis met de schors van de boom. Toevallig ontdek je misschien een **HEKSENBEZEM**. Deze ontstaat door zwamdraden die in de boomschors doordringen. Op de zieke plek komt een abnormale weelderige takkenvorming die erg op een bezem lijkt. Vroeger dacht men dat de heksen hun bezem in de berk hadden achtergelaten.

E. NUT.

Door de eeuwen heen hebben de mensen van deze schone boom gehouden en hem bijzondere krachten toegekend.

Berkesap is geneeskrachtig, bevordert de haargroei en verdrijft zonneproeten.

Het hout is mooi lichtkleurig en zo geschikt voor meubels. Ook dient het als grondstof voor de papierfabricage. Het hout is ook uitstekend als brandhout in open haard, want het verspreid een aangename geur.

Een volwassen berk verdampt per dag 400 à 500 liter water. Zo wordt onze stoffige lucht bevochtigd.

BIJ DE BERK.

Als je een boom met een witte stam ziet, weet je al bijna zeker dat het een berk is. Ga er eens bij staan.

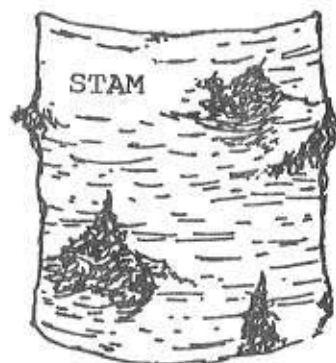
Dichters bezingen de berk als de dame van het woud. Zie je ook de slanke stam en afhangende twijgen? Voel aan de witte schors. De schors wordt na enkele jaren glanzend wit en komt los in dwarse repen. Oudere berken vertonen diepe zwarte groeven.

Zie je ook de horizontale spleetjes, dit zijn de kurkporiën. De berk heeft graag veel licht, want hij wil wel honderd jaar worden. De witte schors beschermt hem echter tegen de sterke zonnestraling.

A. PLAATS.

De berk tref je in onze streken bijna overal aan. Zelfs met een arme zandbodem is hij tevreden. De berk was de eerste loofboom op arme zandgrond na de ijstijden. Hierna kwam de eik. De vroegere begroeiing in de Kempen was dan ook het eiken-berkenbos. De berk is dus een inheemse boom, maar hij voelt zich op heel de aardbol thuis. De Sovjet-Unie is voor een groot deel met berkenwouden bedekt. De berk houdt wel niet van teveel warmte. Doordat er verschillende soorten zijn, groeit hij zowel op vochtige als op droge gronden.

B. SOORTEN.

Onderzoek onder welke soort berk je staat.

De **ZACHTE BERK** groeit vooral op natte veenachtige gronden. Je herkent hem aan zijn twijgen die min of meer recht omhoog groeien. De blaadjes en de twijgen voelen zacht, ietwat donsachtig aan, vandaar ook de naam "zachte berk".

Bij de **RUWE BERK** valt op dat de twijgen altijd naar beneden hangen, hetgeen de indruk geeft dat hij een treurend bestaan leidt. Kijk eens naar jouw boom. Je ziet dat deze boom een ruwe berk is. De zachte berken komen bij ons maar weinig voor, daar hij natte grond nodig heeft. Voel eens aan de jonge takken? Je voelt hars-

achtige knobbeltjes die ruw aanvoelen. Zo is hij gekomen aan de naam "ruwe berk".

C. DE BERK VOLGEN WE DOOR- HEEN DE SEIZOENEN .

In de LENTE komen nieuwe blaadjes aan de berk. Welke vorm heeft het blaadje? Hoe is de bladrand? Zijn de blaadjes behaard? Je ziet de gele katjes, de mannelijke meeldraadkatjes, bengelen aan de uiteinde van de twijgen. Wrijf even heel voorzichtig over zo een katje.

Proef maar van het stuifmeel. Op dezelfde boom zie je ook de vrouwelijke stamperkatjes, deze zijn heel wat kleiner. Het gele stuifmeel waait naar de stamperkatjes en na enige maanden worden dat vruchtjes. Als de stam in het voorjaar wordt gekwetst, loopt er een suikerachtig vocht uit. Nog steeds maakt men er berkenwijn van. In de HERFST zijn de zaadjes van de vruchtjes in de stamperkatjes rijp. Deze zaadjes zijn precies vlindertjes. Tik even met je vinger tegen een katje. Heel wat zaadjes dwarrelen naar beneden. Leg er eentje op je hand: zie je het vliezig randje aan elk vruchtje? Bekijk het ook eens met de loep. De vleugeltjes zullen dienst bewijzen als de zaadjes door de wind verspreid worden in het bos en op de heide. Tel het aantal zaadjes van een katje. Raad eens hoeveel zaadjes er aan een boom komen? Begin maar niet te tellen, want dat zijn er jaarlijks ongeveer 5 miljoen. Gelukkig ontkiemen niet alle vruchtjes. Strooi enkele zaadjes na de winter tussen wat vochtige watten en laat ze bij kamertemperatuur ontkiemen.

In de WINTER zijn de bladknoppen bedekt met glanzend vernis dat ze tegen uitdrogen beschermt.

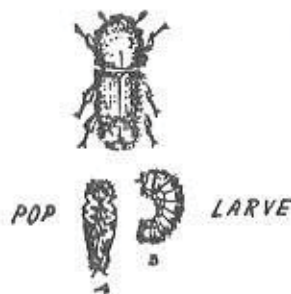
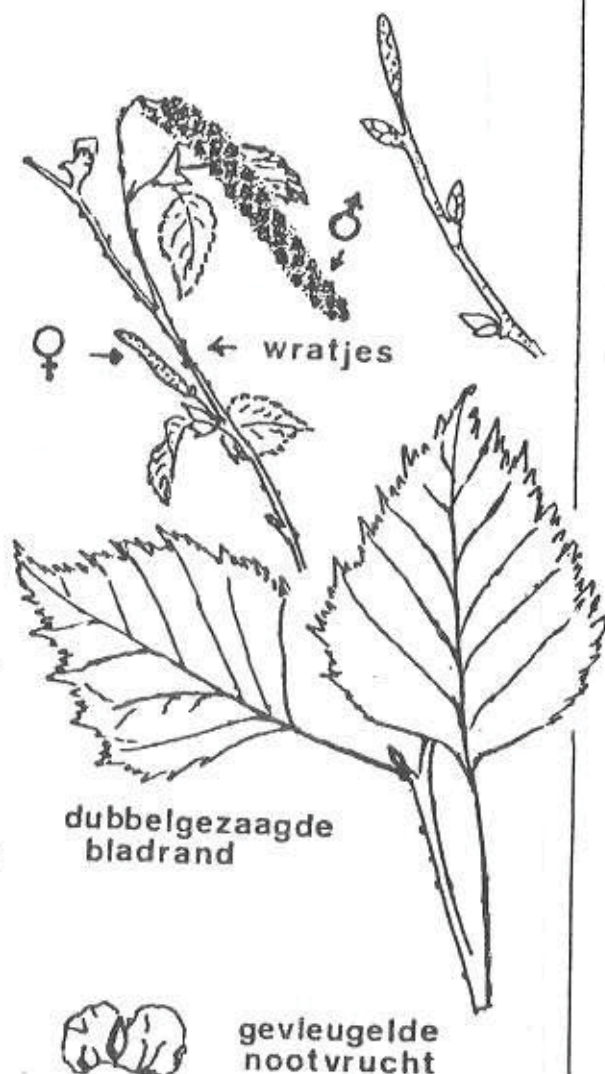
D. DE BEWONERS VAN DE BERKEBOOM .

Je kan heel wat leven op de berkeboom waarnemen. Welke vogels ontdek je in en rond de boom? We zoeken naar insekten.

De berk wordt bezocht door BOKTORREN, kleurrijke kevers met lange sprieten. Zij komen in de berk hun eitjes leggen waaruit later larfjes komen die in het hout gangen maken. Vind je dergelijke gangen? Een andere deugniet is het SNUITKEVERTJE, amper 3 tot 5 mm lang. Dit kevertje snijdt de hoofdnerf van het blad over. Daarna maakt hij een sigaar of tongvormige woning voor zijn broedsel. De larfjes die uit deze eitjes geboren worden, hebben op deze manier beschutting en voedsel.

In de nabijheid van de berk zie je weleens de giftige vliegenzwam, een rode hoed met witte wratten. Vind je hem? Deze paddestoel leeft in symbiose (= het samenleven met elkaar, waaruit ieder voordeel haalt) met het wortelstelsel van de berk.

Een paddestoel die je op een berkestam kan

Eigen Uitgaven

- *** DE HOGE VENEN , door Rik Schuiten
Ontstaan en uitzicht, fauna en flora van ons grootste natuurgebied.
Beschrijving van de mooiste plekjes en 7 uitgestippelde wandelingen. (50 fr)
- *** GEOLOGIE VAN BELGIE EN LIMBURG, door Frans Keijers
Geologie op een boeiende en begrijpelijke manier geschreven. Onmisbaar voor elke natuurgids. (50 fr)
- *** ZEELAND, door Theo Dreesen
Wordingsgeschiedenis van het Zeeuwse landschap, geboetseerd door mens, water en wind, met beschrijving v/d interessantste excursiepunten. (50 fr)
- *** HOE DOEN WE HET ? door Liliane Dedroog
Een beknopte geïllustreerde handleiding voor het determineren van planten.
Een onmisbaar hulpje bij het gebruik van een flora. (30 fr)
- *** MET KAART EN KOMPAS, door Theo Dreesen
Beknopte handleiding voor het werken met kaart en kompas. (20 fr)

Alle uitgaven kunnen besteld worden bij Theo Dreesen. Neeroeterenstraat 53 3671 Opoeteren Tel 011-864354. Men betaalt na levering.

Kruisende Coorden

Oplossing juninummer 2/88

2	D	B	A	L	S	W		7	D	O	I	A	E	D	O	F	
2	E	R	F	T				V			G	A	N	S			
3	R	I	F					A	V	A	L			A	P		
4	V	L	O	E	D			B	O	N	Z	E					
5	E			D	I	A	N	E			E	E	K				
				U	I	L	T	J	E	S			L				
7	L	I	L	A				E	L	F	T			A			
8	A	L			N	E	T					E	S	P			
9	V			O	D	E			T	R	E	N	S				
10	A	N	J	E	L	I	E	R				E	I				
11	S	P	A	R	T	E	L	R	U	P	S						

Opgave decembernummer 4/88

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
2										
3										
4										
5										
6										
7										
8										
9										
10										
11										

- Horizontaal:
1. Doen sommige dieren tijdens de winter.
 2. Onderdeel van bepaalde boom - lokspijs
 3. Nieuwe maan - wijde riviermonden
 4. Term uit golfspel - vulkaan op Sicilië - oude lengtemaat
 5. Mythische vogel - platina
 6. Kraaiachige - bijeenhorende dieren (-P)
 7. Voortplantingscellen - ijzerhoudende grond
 8. Tijdperk - wagen om bomen te vervoeren
 9. Lyrisch gedicht - muntachtige
 10. Eerste vrucht
 11. Dubbele medeklinker - muzieknoot - berg in Zwitserland

- Vertikaal:
1. Plantengeslacht
 2. Honingbij - onder andere - pijnboom
 3. Neptunium - vegetatie die zich kort handhaaft
 4. Drank - streeknaam voor eekhoorn - sensor
 5. Invreten van salicylzuur - ondermelk
 6. Vuile en kale - koe (zonder kop)
 7. Amerikaanse bunzing - zandheuvel, duin
 8. Zoekt voedsel - tweemaal een dubbele klinker
 9. Bloeiwijze - wijze van rotten
 10. Strelen van een kat - persoonlijk voornaamwoord
 11. Boekmaag bij herkauwers - honderas (soort setter)

Inzending : Edgard Stevens Beverst